

Шарагіна О. В.,

кандидат філологічних наук,

*завідувач кафедри слов'янської та романо-германської філології
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*

ХУДОЖНЄ ВІДДЗЕРКАЛЕННЯ ІСТОРИЧНИХ ПОДІЙ У КНИЗІ «З ЛЮБОВ'Ю – ТАТО» ВАЛЕРІЯ ПУЗІКА

Після територіального вторгнення «московії» в Україну 2014 року (анексія Криму та окупація східних регіонів України) та початку повномасштабної російсько-української війни (2022 р.) сучасна мілітарна література (проза, поезія, публіцистика) почала активно з'являтися на полицях книжкових магазинів («Танець смерті. Щоденник добровольця батальйону “Донбас”» І. Михайлишина, «Воєнний Щоденник 2014–2015» О. Мамулая, «Іловайський щоденник» Р. Зіненка, «Життя Р.С.» В. Бурлакової, «Це наша правда» А. Кириченка, «АТО Байки» М. Кащинського, «Укри» Б. Жолдака, «Іловайськ» Є. Положія, «Аеропорт» С. Лойка, «Доця» Т. Горіха Зерня, «Амадока» С. Андрухович, «Жінка війни» А. Шили та багато інших).

Серед цієї когорти митців належне місце посів Валерій Пузік, український письменник, лауреат літературних конкурсів, художник, режисер і журналіст, зокрема його книга «З любов'ю, тато» (2023). Вона складається із сімдесяти чотирьох реальних історій, у яких наявні не лише особисті звернення та настанови автогероя до рідного сина, розповіді про побратимів, свідчення жителів на окупованих територіях, присвяти коханій дружині, але й наскрізною тематичною лінією описані історичні події сьогодення, які перегукуються з минулим України, її становленням як нації.

Валерій Пузік свою творчість репрезентував крізь призму есеїстики, адже: «Відносна популярність есе, перш за все, була спричинена його зорієнтованістю на особистісне переживання, руйнування стереотипів мислення, відкритістю, можливістю нового осмислення старих проблем» [3, с. 98]. Серед сучасних історичних подій, що віддзеркалюються у цій публіцистиці, окреслюємо найважливіші в часи незалежної України, від початку повномасштабної російсько-української війни.

24 лютого 2022 відбулося введення **воєнного стану** чинним президентом України Володимиром Зеленським (Указ № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні»), яке було зумовленим вторгненням російських військ на територію нашої держави

(«Ми гуляли біля моря і бачили підтоплений буксир. Дивно було бачити таке. А потім ми дізналися, що на наші кораблі напали військові Росії. А ще через день президент підписав указ про введення воєнного стану в Україні» [2, с. 12]). Воєнний стан було запроваджено у зв'язку з військовою агресією «російської федерації» проти України та на підставі пропозиції Ради національної безпеки й оборони відповідно до українського законодавства.

У розповіді В. Пузика зауважуємо, що напади агресорів були здійснені ще до впровадження воєнного стану, це підкреслює тривалу підготовку «московії» щодо захоплення українських земель. Образ затопленого корабля посилює трагізм, породжений нещадним вторгненням загарбників.

29 липня 2022 «московити» влаштували **теракт** у колонії **окупованої Оленівки**, де знаходилися українські військовополонені: *«У ніч на 29 липня на території колишньої виправної колонії № 210 смт Оленівка на тимчасово окупованій території Донецької області пролунав вибух. Унаслідок нього була знищена будівля, в якій утримували українських військовополонених. За даними росіян, загинуло понад 50 українських захисників, кількість поранених невідома. Жоден працівник колонії, бойовик «днр» чи російський військовий, що здійснювали охорону приміщення, згідно з коментарями російської сторони внаслідок вибуху, не постраждав. Одрозу після вибуху Росія звинуватила Україну в обстрілі виправної колонії з використанням американської зброї та вбивстві українських військових» [2, с. 129].* Розповідь журналіста відповідає інформації, яка була озвучена на провідних національних телеканалах та мас-медіа, що свідчить про об'єктивність опису тогочасної трагічної дійсності.

Однією з передумов повномасштабного вторгнення були так звані **«мінські угоди»** – усталена номінація для позначення усієї документації цього процесу (Мінський протокол, Меморандум про виконання положень Протоколу, Комплекс заходів щодо виконання Мінського протоколу) сторін-учасників врегулювання ситуації на Донбасі в Нормандському форматі (2014–2015) (так званої тристоронньої контактної групи), внаслідок чого було домовлено про припинення вогню, зупинку військ на поточній лінії зіткнення, встановлення 30-кілометрової зони безпеки, відведення важкого озброєння на сході України (*«Люди просто забули... якби нас тут не було, ця «руська весна» розповзлась по всій країні. Цю заразу потрібно вбити. Нам не дозволяють іти в наступ, Мінські домовленості, перемир'я, мирний план. Який мирний план? Друге Придністров'я» [2, с. 113]).*

В цьому уривку фігурує **«русская весна»** – проросійські виступи в Україні – серія акцій, проведених за участі російських спецслужб та

найманців, які були незадоволені подіями Євромайдану громадян України, у східних і південних регіонах України на початку 2014 року. Проросійські активісти та найманці виступали здебільшого за відокремлення півдня і сходу України та приєднання цих регіонів до Росії, проведення місцевих референдумів щодо федерального устрою України, надання російській мові статусу другої державної. Очевидно, що такі умови для України були неприйнятними, що стало однією з передумов повномасштабного вторгнення у лютому 2022 року.

В публіцистиці В. Пузіка є згадки й про *окупацію Придністров'я*, що підкреслює трагізм визволення «рашистів» зі своєю «мирною місією» не лише України, але й інших держав (Абхазія, Придністров'я, Сирія, Чечня тощо).

Український народ сміливо відстоював своє прагнення до незалежності та свободи слова, саме тому в Україні виникали «Майдани» (*Помаранчева революція* (листопад 2004); *Революція гідності* (листопад 2013) тощо) як відповідь на інформаційну, а згодом територіальну узурпацію «орків»: *«Дедушка розказував, що на Майдани в списках загиблих бачив когось – копію мене»* [2, с. 117].

Болючою наскрізною темою у публіцистиці В. Пузіка демонструються трагічні історичні події першої половини ХХ століття, зокрема *голодомор* (1921–1923, 1932–1933, 1946–1947) та жахіття *Другої світової війни* (1939–1945) (*«У дев'яності ми жили, слухаючи розповіді про Другу світову війну. Ми знали, де в лісі могили невідомих солдатів, знали, де розстрілювали людей, знали, де дитячі могили. Ми чули ці розповіді від бабусь Галі та Анни. Найбільше запам'яталася історія про дітей, яких убили в лісі. Після трьох днів пошуку Івана й Михайла знайшов сусідський пес Сірко. Вбивці присипали дитячу землю»* [2, с. 190]).

Голодомор *1932–1933-х рр.* був цілеспрямованим актом геноциду українського народу, організований керівництвом урядом СРСР шляхом створення штучного масового голоду внаслідок якого було замордовано мільйони українців. *«Ми пам'ятаємо все. Кожне зерно 33-го року. Депортації. Масові розстріли та заборону української мови»* [2, с. 39], – констатує автор.

Окрім згадок про фізичне знищення, В. Пузік підкреслює *заборону української мови*, що в ХХ столітті була здійснено понад 40 разів, серед яких найзгубнішими вважаємо: закриття всіх українських культурних товариств, видавництв, заборона читання лекцій українською мовою та створення будь-яких неросійських клубів (1910); указ Миколи II про скасування української преси (1914); постанова Й. Сталіна про припинення «українізації» і знищення більшості

українських письменників (з українського правопису вилучено літеру «Г») (1933); Червоний ренесанс чи Розстріляне відродження (1937); репресії проти захисників української мови (1962); Закон про мови народів СРСР, де російській мові надавався статус офіційної (1990) тощо.

Усе це природно сприяло асиміляції неросійських етносів у російську мову й культуру та заохочувало до зміни паспортної етнічності, адже за даними «всесоюзного перепису населення 1959 року, 93.5% українців ще визнавали українську мову своєю рідною, то за переписом 2001-го таких українців виявилось на вісім відсотків менше – 85.2%» [1]

У нарисах митця фігурує розповідь про трагедію *Солонського Яру* поблизу Бабинського лісу в часи Другої світової війни (антипод Бабиному Яру – місцю пам'яті близько ста тисяч цивільних громадян і військовополонених, вбитих нацистами у 1941–1943 рр. роках), де розстрілювали не лише євреїв та ромів, але й підпільників ОУН, в'язнів Сирецького концтабору, порушників комендантської години та навіть пацієнтів психіатричної лікарні імені ак. І. П. Павлова): *«Я знаю, знаю, знаю, де стояли німці в 1941 році. Тут зовсім недалеко. На лінії Бабинського лісу, де потрібно перейти три поля від Солонського Яру. Там навіть єobelіски. Там розстрілювали людей. Спочатку – німці, а потім – чекісти. Там досі можна знайти людські черепи й кістки. Їх вимиває вода цювесни»* [2, с. 97–98].

Голодні часи та розстріл цивільного населення описані в наступних рядках книги: *«Бабуся збирала зі столу крихти хліба, сушила сухарі, економила їжу. Вона боялася голоду. Говорила про маленького хлопчика, який грався колесом від воза, у коли те колесо втопилося у річці, по хлопчика прийшли чекісти й забрали. Його – так говорили люди – відправили в табір, як ворога народу, що не цінує колгоспне майно, надовго відправили, на десять років. Хлопчик так і не повернувся. А ще бабуся сказала, що він живе серед цих полів. Він – у Солонському яру, досі. Десь там, серед кісток і черепів»* [2, с. 97]). Констатація цих фактів вражає бездушністю виконавців радянського устрою, які не цінували людське життя, з ненавистю винищували народи.

Отже, відзеркалення загальносуспільних реалій ХХ–ХХІ століття крізь призму есеїстики, зокрема у книзі В. Пузіка «З любов'ю тато», свідчить про те, що внутрішні рефлексії автора не акцентують лише на автобіографічних свідченнях, але насамперед фокусуються на історичній канві, що підкреслює актуальність таких літературних текстів в сучасній українській літературі.

Список використаних джерел:

1. Всеукраїнський перепис населення. Національний склад населення України та його мовні ознаки. *Державний комітет статистики України*. URL: <http://2001.ukrcensus.gov.ua/>
2. Пузік В. З любов'ю, тато. К. : Лабораторія, 2023. 216 с.
3. Торговець Ю. Есе як тип тексту: історичний аспект. *Мова і культура*. 2011. Вип. 14. Т. 3. С. 98–105.